

Posudek na bakalářskou práci pro FHS UK v Praze

Lukáš Voborský – Koncepce harmonie ve zlomcích Hérakleita z Efesu: komentář ke zlomkům B 51, B 8 a B 54

Studii p. Voborského otevírá úvod (část 1), v němž informuje o struktuře a cílech práce, představuje zvolenou metodologii (Gadamerův hermeneutický kruh) a vysvětluje svůj přístup k sekundární literatuře. Následuje část 2, tj. přehledný a informativní nástin dobových významů harmonie, který je dokumentován vybranými primárními i sekundárními odkazy. Vlastní jádro práce tvoří analýza zlomků B 51, B 8 a B 54, v nichž se slovo harmonia vyskytuje (část 3). Autor tyto rozборы neomezil jen na určení nejpravděpodobnějšího významu inkriminovaného termínu, nýbrž předestřel interpretační spektrum, v němž harmonie tvoří důležité, ale nikoli jediné hermeneutické hledisko. Ve další části své studie p. Voborský aplikoval poznatky, které získal v dřívějších rozbořech, na celek Hérakleitova myšlení (část 4). Zde se naplno odhaluje, že pokud se autor dříve nedral se svými názory příliš do popředí, nebylo to rozhodně proto, že by neměl co říci. V jeho “Koncepci harmonie v Hérakleitově myšlení” zaznívá celá řada výstižných myšlenek a trefných postřehů, občas se tu otevírají i nové perspektivy a souvislosti. Některé teze se sice zdají být poněkud diskutabilní (např. pojetí času nebo pohybu), avšak nelze popřít, že jsou chytré a podložené silnými argumenty (srv. s. 25-6). V závěru (část 5) se ostatně autor pokusil některé ostřejší hrany svých hypotéz poněkud obrousit.

Obecně má práce p. Voborského vysokou vědeckou úroveň. Je velmi dobře promyšlena a strukturována, jednotlivé kroky ze sebe přirozeně vyplývají a vzájemně se podporují. Každý závěr je vyargumentován a podložen odkazy do primární i sekundární literatury. S touto se autor zdá být obeznámen v nadstandardní míře, třebaže své znalosti uplatňoval s rozmyslem (s. 6) a kritickým odstupem. Jednu z velkých předností práce představují polemiky s jednotlivými interpretačními hledisky a jejich zastánci, které jsou zpravidla stručné a věcné a vedeny ve velmi střízlivém a korektním tónu (s. 14, pozn. 59 a 60, s. 15, pozn. 66, s. 16, pozn. 68 a 74, s. 17, pozn. 76, s. 18, pozn. 87, aj.); snad jen spor se Z. Kratochvílem zcela nelegitimuje svou délkou a pozici v závěru klíčové třetí části (s. 22-3).

Práce obsahuje mnoho silných míst a imponuje samostatností a výstižností svých úsudků (viz např. s. 12, 13, 15, 18, 24-6 aj.). Přesto bych asi nejvíce vyzdvihl způsob autorovy práce. Pan Voborský se nesnažil rychle dospět k jedné efektní interpretaci a energicky přitom vyvrátit nebo potlačit vše, co jí stojí v cestě; usiloval spíše o otevření a uchování širšího spektra významů, jejichž možnosti a konsekvence pečlivě zvažoval a raději ponechával v interpretačním horizontu i poté, co se pro některou z variant rozhodl. Byl si dobře vědom, že většina standardně zastávaných výkladů má své přednosti i slabiny a že některé dlouholeté spory jsou bez zařazení do širšího kontextu a přijetí symptomatických hermeneutických pozic prakticky nerozhodnutelné (např. čtení *palintropos* versus *palintonos* v B 51). Takový postoj je v kontextu hérakleitovském bádání poměrně ojedinělý, ale svými výsledky přesvědčuje o své oprávněnosti.

Pochválit lze i formální stránku práce. Na prvním místě její stručnost, přehlednost a srozumitelnost, ale bez povšimnutí by neměly zůstat ani ne často vídaná opatrnost ve formulacích (s. 5, 10, 25, 28 et passim) a křížové odkazy (s. 14, pozn. 45, s. 21, pozn. 106, s. 22, pozn. 110). Další velké plus znamenají i hodnotná a pečlivě strukturovaná bibliografie a rozsáhlá příloha, do níž jsou zařazeny řecké texty a české překlady všech v textu využívaných Hérakleitových zlomků.

Co se týče negativ, není mnoho co říci. Žádné závažnější věcné chyby jsem v práci neobjevil, i když některých lapsů a sporných bodů nezůstala ušetřena. Není například pravda, že “základním cílem pythagorejského způsobu života stejně jako jejich nauky bylo sjednocení

s božským” (s. 10), neboť i Aristoxenos, jenž je uváděn jako jediná opora uváděné teze, hovoří pouze o “následování boha” a snaze boha potěšit (DK 58 D 2). Autor také tvrdí, že u Empedoklea je “božský prvek někdy ztotožněný s ohněm nebo aithérem” (s. 10), ale doklady neuvádí a tezi samu by mohl hájit jen s velkými obtížemi, poněvadž u Empedoklea jsou všechny “prvky” božské (DK 31 B 6, B 35.15), a nadto se vedou velké spory, zda oheň a aithér nepředstavují tentýž živel. Poněkud problematický je i pokus rozšířit dobové pole významů harmonie pomocí pýthagorejců (s. 11), poněvadž není nikterak jisté, že pýthagorejci z druhé pol. 5. st. učili o harmonii totéž, co Hérakleitův současník Pýthagorás, a že Filoláos a Alkmaión byli opravdu pýthagorejci (i když si to většina odborníků myslí). Autor trochu zbytečně spekuluje nad pozicí frg. B 1 (s. 13, pozn. 50), jež do úvodu Hérakleitova spisu výslovně situoval už Aristotelés (DK 22 A 4). Přijímá také “teorii o vlivu Anaximenova (sic!) myšlení na Hérakleita (s. 26, pozn. 137), i když měl zjevně na mysli Anaximandra.

Neschází ani prohršky gramatické, stylistické a formální povahy. Nejvíce chyb jde na účet interpunkce: autor často opomíjí čárku za vloženými větami a před disjunktivním “nebo” a jeho zacházení s pomlkou, dvojtečkou a středníkem je spíše intuitivní než podle pravidel. Občas se zbytečně pouští do příliš dlouhých period (srv. s. 5, 8, 17, 21 a 21, pozn. 107) a nadužívá dobový frazeologismus “jde o”. U formálních nedostatků se jedná spíše o nedůslednosti a přehlédnutí než o pochybení: v poznámkách pod čarou i v závěrečné bibliografii se někdy za údaji objevují tečky, jindy ne (v případě bibliografie kolísají i zkratky stran a způsob psaní paginace); řecké citáty jsou nestandardně psány bez uvozující dvojtečky, ale v uvozovkách a bez zarovnění, a kromě toho postrádají české překlady, které by usnadnily čtenáři orientaci a prokázaly, že autor opravdu dokonale rozumí textu a jeho souvislostem; číselné odkazy na poznámky pod čarou je lépe uvádět na přelomu či konci věty; na s. 10, pozn. 26, je užita nevysvětlená zkratka, do níž se navíc vloudila malá chyba.

Je ovšem jasné, že tyto drobnosti nemohou celkové pozitivní hodnocení nijak ovlivnit. Práce svou úrovní odpovídá mnohem více stupni magisterskému než bakalářskému a lze si představit, že by ji nebo její část autor mohl po dalším rozpracování dovést až k publikaci v některém odborném periodiku. Práci p. Voborského proto klasifikuji známkou výborně a hodnotím ji 46 body.

V Praze, 1. 10. 2007

mgr. Tomáš V í t e k, Dr.